

Sytuacja polityczna w Senegalu

Wiktoria Cybula

Security
in practice

Sytuacja polityczna w Senegalu

Opracowała: Wiktoria Cybula

Senegal to zamieszkiwany przez około 18 milionów ludzi kraj znajdujący się w najbardziej wysuniętej na zachód części Afryki¹. Dotychczas uważano go za jedną z najstabilniejszych afrykańskich wyborczych demokracji. Władza między partiami przekazywana była pokojowo od 2000 r.² W pierwszych dniach czerwca oraz sierpnia 2023 r. przez stolicę Senegalu, Dakar, przepłynęła fala protestów związanych ze skazaniem i aresztowaniem opozycjonisty Ousmane Sonki.

Mapa 1. Senegal i sąsiedzi na zachodnim wybrzeżu Afryki.

W 2016 r. został on zwolniony ze stanowiska inspektora podatkowego, po czym dołączył do parlamentu, obejmując także stanowisko burmistrza miasta Ziguinchor³. Obecnie

¹ Senegal, „Britannica”, <https://www.britannica.com/place/Senegal>, 14.08.2023.

² Senegal, „Freedom House”, <https://freedomhouse.org/country/senegal>, 14.08.2023.

³ P.A. Diaw & C. Macaulay, *Ousmane Sonko trial: Senegal opposition leader sentenced for 'corrupting youth'*, „BBC”, 1.06.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-65775987>, 14.08.2023.

49-latek jest liderem opozycji i przewodniczącym senegalskiej partii PASTEF (Patriotes Africains du Sénégal pour le Travail, l’Ethique et la Fraternité, PASTEF)⁴. W poprzednich wyborach prezydenckich, odbywających się w 2019 r., Sonko zajął trzecie miejsce względem obecnie panującego prezydenta Macky’ego Salla. Sonko, którego popularność – zwłaszcza wśród młodych obywateli Senegalu – znacząco rośnie, zapowiedział swoją kandydaturę w przyszłych wyborach, planowanych na luty 2024 r.⁵ Obecnie rządzący prezydent, Macky Sall, sprawuje już swoją drugą kadencję, piastując stanowisko prezydenta od 2 kwietnia 2012 r.⁶

Tegoroczne protesty mają bezpośredni związek z tymi, które odbyły się w marcu 2021 r. Przyczyną ich wybuchu były oskarżenia wystosowane wobec opozycjonisty. Ousmane Sonko został wówczas posądzony o gwałt oraz stosowanie gróźb wobec młodej pracowniczki salonu masażu. W drodze do sądu, 3 marca 2021 r., aresztowano go pod zarzutami „zakłócania porządku publicznego i brania udziału w niedozwolonej demonstracji”. Podczas jego drogi do sądu w stolicy wybuchły agresywne demonstracje⁷. Protestujący obywatele podpalali samochody, stacje benzynowe oraz supermarkety i sklepy, które później plądrowali. Podjęto zatem decyzję o tygodniowym zamknięciu szkół działających na terenie stolicy kraju⁸ oraz ograniczeniu dostępu do mediów społecznościowych i innych aplikacji wykorzystywanych do komunikacji⁹. Kilkudniowe protesty okazały się tragiczne w skutkach. Według Amnesty International w demonstracjach z 2021 r. zginęło 14 osób, z których 12 postrzeliły senegalskie siły bezpieczeństwa. Natomiast według Senegalskiego Czerwonego Krzyża około 600 osób zostało rannych. Oprócz ograniczenia dostępu do Internetu na 72 godziny odcięto również sygnał stacji telewizyjnych WALF TV, SEN TV oraz 2STV, co argumentowane „powtarzaniem nawoływaniem do powstania ludowego [...] poprzez zapętloną emisję obrazów z powstania”¹⁰.

⁴ PRÉSENTATION DU PARTI PASTEF, „PASTEF Les Patriotes”, <https://pastef.org/presentation-du-parti-pastef/>, 14.08.2023.

⁵ *Senegal opposition leader freed amid new clashes*, „DW”, 8.03.2022, <https://www.dw.com/en/senegal-opposition-leader-freed-amid-new-clashes/a-56809907>, 14.08.2023.

⁶ *Biography*, „Presidency of Senegal”, <https://www.presidence.sn/en/presidency/biography>, 14.08.2023.

⁷ NEWS WIRES, *Senegal opposition leader Sonko arrested on way to Dakar court to face rape charge*, „France 24”, 3.03.2021, <https://www.france24.com/en/africa/20210303-senegal-opposition-leader-sonko-arrested-on-way-to-dakar-court-to-face-rape-charge>, 14.08.2023.

⁸ *Senegal opposition leader freed amid new clashes...*

⁹ *Senegal protests escalate as opposition leader appears in court*, „Al Jazeera”, 5.03.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/5/senegal-opposition-leader-faces-rape-charge-as-protests-escalate>, 14.08.2023.

¹⁰ *Senegal: One year on from the deaths of 14 demonstrators, the families demand Justice*, „Amnesty International”, 3.03.2022, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/senegal-one-year-after-march-2021-families-demand-justice/>, 14.08.2023.

8 marca 2021 r., po nieustannie trwających agresywnych protestach, Ousmane Sonko został wypuszczony z aresztu pod nadzorem sądowym. Po opuszczeniu aresztu wezwał on swoich zwolenników do kontynuowania protestów, jednak prosił o protestowanie w sposób pokojowy. Zarówno zwolennicy Sonki, jak i on sam uważają oskarżenia i areszt za umotywowane politycznie. Sonko, który otwarcie krytykuje rządy prezydenta Salla, twierdzi, że jest to jego bezpośrednie działanie w celu wykluczenia jego udziału w przyszłych wyborach prezydenckich¹¹.

Kolejne protesty rozpętały się na początku czerwca 2023 r., będąc skutkiem wznowienia postępowań wobec Ousmane Sonki. Oczyszczono go z zarzutów dotyczących gwałtu i stosowania gróźb, jednak skazano na dwa lata więzienia za „deprawowanie młodzieży” („corrupting youth”). Oznacza to „niemoralne zachowanie się wobec osoby poniżej 21. roku życia”¹², ale może odnosić się również do „wykorzystywania swojej pozycji władzy do uprawiania seksu z osobami poniżej 21. roku życia”¹³. Na dwa lata więzienia, również pod zarzutem „deprawowania młodzieży”, skazano także Ndeye Khady Ndiayę, właścicielkę salonu masażu, w którym pracowała młoda masażystka¹⁴.

Sonko został skazany na dwa lata więzienia „in absentia”, czyli nie znajdując się w sądzie w trakcie postępowania sądowego. Otrzymanie wyroku „in absentia” znacznie utrudnia sytuację polityka i przynajmniej tymczasowo blokuje jego możliwość wzięcia udziału w przyszłych wyborach. Według senegalskich profesorów prawa nie może on bowiem odwołać się od otrzymanego wyroku, dopóki nie znajdzie się w więzieniu¹⁵. Jego dom w Dakarze został otoczony zarówno przez policję jak i protestujących, którzy obawiali się zagrożenia jego udziału w przyszłych wyborach. Protesty wybuchły również w miejscowości Ziguinchor, jednak największą skalę przybrały w stolicy kraju¹⁶. Demonstranci podpalili kilka pojazdów oraz obrzucali kamieniami policjantów, którzy w odwecie użyli gazu łzawiącego¹⁷.

¹¹ *Senegal's Sall calls for calm; opposition leader urges protests*, „Al Jazeera”, 8.03.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/8/senegal-opposition-leader-indicted-and-released-on-bail>, 14.08.2023.

¹² P.A. Diaw & C. Macaulay, *Ousmane Sonko trial...*

¹³ *Senegal's Ousmane Sonko charged...*

¹⁴ P.A. Diaw & C. Macaulay, *Ousmane Sonko trial...*

¹⁵ *Senegal's Sonko can be arrested 'at any time': Justice minister*, „Al Jazeera”, 1.06.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/1/senegal-opposition-leader-sentenced-to-two-years>, 14.08.2023.

¹⁶ N. Nègoce, *Senegal shuts social media as protesters die after Sonko sentencing*, „BBC”, 2.06.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-65788534>, 14.08.2023.

¹⁷ *Ousmane Sonko sentenced: Why are tensions flaring in Senegal?*, „Al Jazeera”, 2.06.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/2/ousmane-sonko-sentenced-why-are-tensions-flaring-in-senegal>, 14.08.2023.

Zdjęcie 2. Zatoka w Ngor, Dakar.

Według Amnesty International w czerwcowych protestach zginęły 23 osoby, w tym 3 dzieci, a 390 osób zostało rannych. W przypadku protestów z 2021 r. oraz 2023 r. Amnesty International zauważyła obecność „uzbrojonych cywili”, atakujących protestujących i działających wraz z senegalskimi siłami bezpieczeństwa. Dostęp do Internetu poprzez mobilną transmisję danych został ograniczony między 4 a 6 czerwca, natomiast dostęp do mediów społecznościowych – między 2 a 7 czerwca. W tym roku ponownie odcięto sygnał stacji telewizyjnej WALF TV oraz zakłócano możliwość stacji w nadawaniu programu na jej kanale w serwisie YouTube¹⁸.

Zwolennicy prezydenta Salla często argumentowali jego możliwy udział w kolejnych wyborach i trzecią kadencję tym, że jego pierwsza kadencja „nie liczyła się”, gdyż rozpoczęła się przed przyjęciem nowej konstytucji. Wraz z początkiem lipca prezydent Macky Sall rozwiązał wątpliwości obywateli, publicznie ogłaszając, że nie będzie startował w przyszłych wyborach prezydenckich. Jego działanie polityczna analityczka Alioune Tine porównała do

¹⁸ *Senegal: Amnesty International calls for independent enquiry into deadly crackdown on protests*, „Amnesty International”, 9.06.2023, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/06/senegal-amnesty-international-demande-une-enquete-independante-sur-la-repression-meurtriere-lors-des-manifestations/>, 14.08.2023.

„dezaktywowania bomby”. Wielu podejrzewało, że prezydent będzie ubiegał się o ponowną elekcję, choć zgodnie z obecną senegalską konstytucją prezydent może sprawować swoją funkcję tylko dwie pięcioletnie kadencje¹⁹.

W związku z tym wydarzeniem w lipcu został skazany Birame Souleye Diop, senegalski polityk, również wywodzący się z partii PASTEF. Porównał on prezydenta Salla do prezydenta Wybrzeża Kości Słoniowej, Alassane Ouattary. Diop zasugerował, że Macky Sall może otruć swojego przyszłego, niewybranego jeszcze następcę politycznego, aby w jego miejsce wziąć udział w przyszłych wyborach. W podobny sposób postąpił właśnie Alassane Ouattara, który zapowiedział rezygnację z udziału w trzeciej turze wyborów w 2020 r., od czego jednak odstąpił po śmierci swojego wybranego politycznego następcy²⁰.

Od 28 maja 2023 r. Ousmane Sonko przebywał w areszcie domowym, uważając to przetrzymywanie za nielegalne. 25 lipca 2023 r. zniesiono dodatkowe zabezpieczenia wokół jego domu, gdyż uznano, że potencjalne zagrożenie wybuchem kolejnych protestów i ponownym zakłóceniem porządku publicznego minęło²¹. 28 lipca 2023 r. Ousmane Sonko został ponownie aresztowany. Według jednego z prawników Sonko kilka dni wcześniej otrzymał zezwolenie na opuszczanie swojej posesji. Prawniki opozycjonisty podały również wstępne przyczyny jego aresztowania, którymi były „kradzież telefonu komórkowego i podleganie do przemocy”²². Wcześniej, 28 lipca 2023 r., po powrocie do domu z modlitwy, Sonko za pośrednictwem Facebooka skarżył się na bycie nagrywanym przez przedstawicieli sił bezpieczeństwa. Wspomniał również o wcześniejszym odebraniu mu m.in. broni (na którą miał zezwolenie), czterech telefonów komórkowych, komputera, walizki z ubraniami oraz pieniędzy w kwocie 2 000 000 CFA. Według postu Sonko zabrał przedstawicielowi sił zbrojnych telefon, prosząc go o odblokowanie urządzenia i usunięcie wykonanych przez niego materiałów, czego jednak mu odmówiono²³. 30 lipca 2023 r. ogłoszono, że Ousmane Sonko został aresztowany

¹⁹ N. Négocé, *Senegal's Macky Sall defuses a political timebomb by not seeking a third term*, „BBC”, 5.06.2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-66097323>, 14.08.2023.

²⁰ *Senegalese opposition figure charged with insulting President Sall*, „Africanews”, 12.07.2023, <https://www.africanews.com/2023/07/12/senegalese-opposition-figure-charged-with-insulting-president-sall/>, 14.08.2023.

²¹ *Senegal: government justifies lifting security measures around Sonko's home*, „Africanews”, 26.07.2023, <https://www.africanews.com/2023/07/26/senegal-government-justifies-lifting-security-measures-around-sonkos-home/>, 14.08.2023.

²² *Top Senegalese opposition leader Ousmane Sonko arrested: Lawyer*, „Al Jazeera”, 28.07.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/28/top-senegalese-opposition-leader-ousmane-sonko-arrested-lawyer>, 14.08.2023.

²³ O. Sonko, *À mon retour de la prière du vendredi...*, 28.07.2023, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=841398154012225&set=a.347916980027014>, 14.08.2023.

pod zarzutem „podżegania do powstania”, „osłabiania bezpieczeństwa państwa, czynów mających na celu zagrożenie bezpieczeństwa publicznego i wywoływanie poważnego niepokoju politycznego, przestępczego związku z organizacją terrorystyczną oraz kradzieży”²⁴. Oficjalnie nie ma to żadnego związku z poprzednim wyrokiem. Krótko po aresztowaniu Sonki jego partia polityczna, PASTEF, została rozwiązana przez Senegalskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Minister spraw wewnętrznych Felix Abdoulaye Diome uzasadnił to „częstym nawoływaniem zwolenników do ruchów powstańczych, prowadzących do poważnych konsekwencji, takich jak ofiary śmiertelne, wielu rannych oraz akty grabieży mienia publicznego i prywatnego”²⁵.

Zdjęcie 3. Typowa wioska w Senegalu.

31 lipca 2023 r. protesty po raz kolejny rozpętały się w Senegalu wraz z ponownym ograniczeniem dostępu do TikToka i korzystania z transmisji danych komórkowych. Według Amnesty International w sierpniowych protestach zginęło sześć osób, aresztowano też kilku

²⁴ *Senegal's Ousmane Sonko charged with fomenting insurrection*, „Al Jazeera”, 30.07.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/30/senegals-ousmane-sonko-charged-with-fomenting-insurrection>, 14.08.2023.

²⁵ *Senegal dissolves party of opposition leader Sonko*, „Al Jazeera”, 31.07.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/31/senegal-dissolves-party-of-opposition-leader-sonko>, 14.08.2023.

członków partii PASTEF oraz dziennikarza, który skomentował zatrzymanie Ousmane Sonki, nadając na żywo w social mediach. Amnesty International wzywa władze Senegalu do „poszanowania praw człowieka, zaprzestania arbitralnych zatrzymań dziennikarzy, opozycjonistów oraz obywateli, poszanowania prawa do wolności wypowiedzi i dostępu do informacji poprzez zniesienie zawieszenia dostępu do transmisji danych komórkowych jak i portalu społecznościowego TikTok”. Organizacja domaga się również przeprowadzenia śledztwa w sprawie śmierci zarówno tegorocznych ofiar, jak i tych z protestów 2021 r.²⁶

Kandydatami do przyszłych wyborów są m.in. Idrissa Seck i Aminata Touré. Idrissa Seck zajął drugie miejsce w poprzednich wyborach prezydenckich, znajdując się między prezydentem Sallem (na pierwszym miejscu) a Ousmane Sonką (na trzecim miejscu)²⁷. Aminata Touré pracowała wcześniej u boku prezydenta Salla jako premier w latach 2013 – 2014, będąc drugą senegalską kobietą pełniącą tę funkcję.²⁸

Udział Ousmane Sonki w przyszłorocznych wyborach prezydenckich nadal znajduje się pod znakiem zapytania. Opozycjonista od 6 sierpnia 2023 r. znajduje się w szpitalu po odbyciu tygodniowego protestu głodowego²⁹.

Senegalczycy obawiają się, że zarówno śmierć i obrażenia poniesione przez protestujących, jak i działania przeprowadzane przez rząd wobec opozycjonistów i dziennikarzy zostaną zapomniane wobec decyzji prezydenta Salla o rezygnacji z udziału w kolejnych wyborach. Bez względu na to, kto zostanie następnym prezydentem kraju, pewnym jest, że czeka na niego wiele wyzwań, jak stworzenie większej liczby miejsc pracy, gdyż Senegal zmagą się z dużym bezrobociem, szczególnie wśród osób młodych, zmierzenie się z poprawą dostępu do podstawowych usług oraz zwiększenie i zabezpieczenie stałego dostępu do żywności dla obywateli kraju³⁰.

²⁶ *Senegal: New restrictions on individual freedoms must stop*, „Amnesty International”, 4.08.2023, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/08/senegal-les-nouvelles-restrictions-entravant-les-libertes-individueelles-doivent-cesser/>, 14.08.2023.

²⁷ N. Roll, *Succeeding Sall: Who will be Senegal's next president in 2024?*, „Al Jazeera”, <https://www.aljazeera.com/features/2023/7/14/succeeding-sall-who-will-be-senegals-next-president-in-2024>, 14.08.2023.

²⁸ *AMINATA TOURÉ Former Prime Minister of Senegal (2013-2014)*, „The Council of Women World Leaders”, <https://www.councilwomenworldleaders.org/aminata-toureacute.html>, 14.08.2023.

²⁹ *Senegal's Ousmane Sonko hospitalised after one week on hunger strike*, „Al Jazeera”, 7.08.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/7/senegals-ousmane-sonko-hospitalised-after-one-week-on-hunger-strike>, 14.08.2023.

³⁰ N. Roll, *Succeeding Sall: Who will be...*